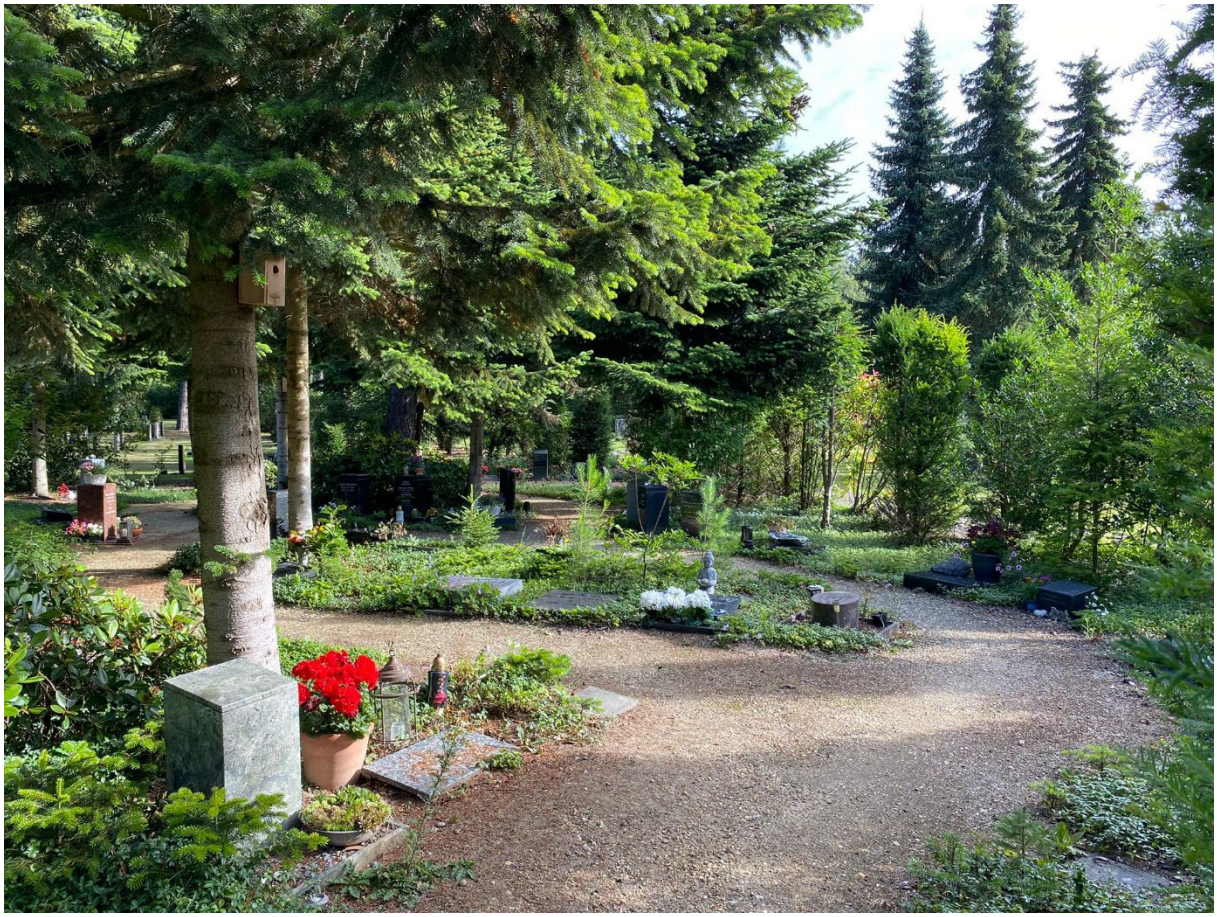
Beleidsnotitie lijkbezorging van gemeentewege Gemeente Oss 2023

Sociale uitvaart

Colofon

Project:	Beleidsnotitie lijkbezorging van gemeentewege Gemeente Oss 2023
Datum:	juni 2023
Opdrachtgever:	Gemeente Oss
Contactpersoon:	Luc Visschers, afdeling IBOR
Auteur:	Nina van Schagen

Samenvatting

Wanneer niemand de uitvaart van een overledene op zich neemt is de burgemeester verantwoordelijk. Dit is bepaald in de Wet op de lijkbezorging. Het doel van deze beleidsnotitie is om duidelijk in beeld te hebben wat moet en wat de gemeente Oss wil doen met uitvaarten waar geen nabestaanden de verantwoordelijkheid willen of kunnen nemen voor het regelen van een uitvaart.

Wet op de lijkbezorging besproken

In de Wlb staan regels over wanneer iemand komt te overlijden. Uitgangspunt van de Wlb is dat de nabestaanden primair verantwoordelijk zijn voor de uitvaart. Mocht het toch voorkomen dat er geen nabestaanden zijn of dat de nabestaanden geen uitvaart kunnen of willen verzorgen dan is de wet lijkbezorging hierin ook voorzien. Dan is paragraaf 5 Overheid Wlb met de artikelen 20 t/m 22 van toepassing.

Sociale uitvaart

Indien een sociale uitvaart van toepassing is zal deze sober, maar respectvol zijn. In principe zal er besloten worden tot crematie. Met uitzondering als er een schriftelijke wens tot begraven is of vanwege geloofsovertuiging de persoon begraven moet worden dan kan daar van afgeweken worden. Ook als de identiteit niet bekend is wordt deze persoon begraven.

Nabestaanden

Nabestaanden zijn in de basis verantwoordelijk om de uitvaart te regelen. Soms zijn de nabestaanden niet bekend, soms kunnen of weigeren nabestaanden om een uitvaart te regelen. De gemeente zal soms op zoek moeten gaan naar de nabestaanden. Als de nabestaanden bekend zijn zal de gemeente met ze in gesprek gaan en ze erop wijzen dat ze altijd een rekening kunnen verwachten en er voorwaarden aan zitten als de gemeente de uitvaart regelt.

Personele organisatie

Om nabestaanden te kunnen achterhalen of om te zorgen dat de kosten voor sociale uitvaarten niet te hoog worden zullen er inspanningen gedaan moeten worden. Dit gebeurt door de afdeling IBOR. Soms is het noodzakelijk om een woning te betreden, om bijvoorbeeld te zoeken naar nabestaanden of een uitvaartverzekering. Mocht er worden gekozen om (een deel) van de nalatenschap te verkopen zal dit goed geregeld moeten worden. Indien er nabestaanden en/of een uitvaartverzekering zijn dan kunnen de kosten vergoed worden.

Financiële consequenties

Afgelopen jaren waren er 5 tot 10 sociale uitvaarten per jaar. Het budget bij IBOR is € 25.000,- per jaar. Een uitvaart kost € 3.000,- . De verwachting is dat het aantal sociale uitvaarten komende jaren zal toe nemen. De afdeling IBOR zal zich inzetten om de gemaakte kosten terug te vorderen.

Nog te nemen acties

Binnen IBOR regelen dat er minstens twee medewerkers op het gemeentehuis de taak sociale uitvaarten krijgt. Er moeten twee medewerkers gemachtigd moeten worden door de burgemeester om de woning van een overledene te mogen betreden.

Inhoud

Samenvatting 2

Inleiding..... 4

1. Wet op de lijkbezorging..... 5

2. Sociale uitvaart 6

3. Nabestaanden 8

4. Personele organisatie 9

5. Financiële consequenties 10

6. Nog te nemen acties 11

Inleiding

Als mensen komen te overlijden worden de uitvaarten meestal geregeld door nabestaanden. Het kan voorkomen dat er geen nabestaanden zijn of dat de nabestaanden geen uitvaart willen of kunnen regelen. Als niemand de uitvaart van een overledene op zich neemt, is de burgemeester daarvoor verantwoordelijk. Dit en andere zaken zijn geregeld in de Wet op de lijkbezorging. Voor andere zaken mag de gemeente een eigen invulling geven. Wanneer de gemeente de verantwoordelijkheid heeft voor een uitvaart wordt dit vaak een sociale uitvaart genoemd.

Ten aanzien van overledenen kunnen zich vier situaties voordoen waarin de gemeente betrokken wordt bij de lijkbezorging:

- nabestaanden weigeren in de lijkbezorging te voorzien;
- nabestaanden kunnen niet in de lijkbezorging voorzien;
- er zijn (momenteel) geen nabestaanden te vinden;
- de identiteit van de overledene kan niet worden vastgesteld.

Het doel van deze beleidsnotitie is om duidelijk in beeld te hebben wat moet en wat de gemeente Oss wil doen met uitvaarten waar geen nabestaanden de verantwoordelijkheid willen of kunnen nemen voor het regelen van een uitvaart.

In deze notitie komen verschillende onderwerpen aan bod. Wat zijn de wettelijke taken voor de overheid bij een sociale uitvaart. Welke invulling wil de gemeente Oss geven aan een sociale uitvaart. Welke inspanningen worden er gedaan om nabestaanden te vinden en toch de kosten behorend bij de uitvaart te kunnen verhalen. Hoe heeft de gemeente het proces van een sociale uitvaart geregeld.

In het eerste hoofdstuk worden de belangrijkste regels uit de Wet op de lijkbezorging besproken. Hoofdstuk twee geeft aan hoe de gemeente Oss invulling geeft aan een sociale uitvaart. In hoofdstuk drie worden inspanningen beschreven die de gemeente moet en wilt doen met betrekking tot de nabestaanden en de mogelijk te verhalen kosten. In het daarop volgende hoofdstuk wordt beschreven wie wat doet binnen de gemeente Oss. Hoofdstuk 5 geeft een overzicht van de financiële consequenties. In het laatste hoofdstuk wordt in het kort beschreven welke veranderingen nodig zijn om het proces van een sociale uitvaart in te richten.

1. Wet op de lijkbezorging

Uitgangspunt van de Wlb is dat de nabestaanden primair verantwoordelijk zijn voor de uitvaart. Verder is het uitgangspunt van de wetgever dat de zorg voor de lijkbezorging niet alleen afhankelijk is van familierechtelijke- en erfrechtelijke betrekkingen, maar ook bijvoorbeeld van vrienden. Volgens de wetgever moet duidelijk zijn dat de lijkbezorging geen taak van de overheid is, maar een zaak van zorg voor elkaar.
Mocht het toch voorkomen dat er geen nabestaanden zijn of dat de nabestaanden geen uitvaart kunnen of willen verzorgen dan is de wet lijkbezorging hierin ook voorzien. Dan is paragraaf 5 Overheid Wlb met de artikelen 20 t/m 22 van toepassing. Hieronder een korte omschrijving van deze artikelen.

Artikel 20
Als niemand de verantwoording neemt voor de uitvaart wordt de burgemeester uiterlijk op de derde dag na overlijden hierover gewaarschuwd. Het gaat om de burgemeester van de gemeente waar de overledene zich bevindt op het moment van constatering dat niemand de uitvaart regelt.

Artikel 21
Als niemand voorziet in de lijkbeschouwing en lijkbezorging krijgt de burgemeester hiervoor de verantwoording. Indien noodzakelijk mag de burgemeester of een ambtenaar van politie zonder toestemming van de bewoner de woning betreden. Bij het niet kunnen vaststellen van de identiteit van de overledene draagt de burgemeester zorg voor dat er lichaamsmateriaal kan worden afgenomen door een arts voor identificatie en opsporing van vermiste personen. Indien een officier van justitie al de opdracht heeft gegeven voor onderzoek naar identificatie dan vervalt de zorg van de burgemeester hiervoor.
Indien de identiteit van een overledene niet bekend is zal deze altijd worden begraven.

Artikel 22
De kosten voor een sociale begrafenis komen ten laste komen de gemeente. De gemeente kan deze kosten bekostigen uit de nalatenschap, bijvoorbeeld door goederen van de overledenen te verkopen voor zover deze niet aan andere toebehoren. Indien dit niet de kosten dekt kan de gemeente de kosten verhalen op de bloed- en aanverwanten volgens artikel 392-396 van Boek 1 van het Burgerlijk wetboek. Tot bloed- of aanverwantschap worden gerekend de ouders (ten aanzien van minderjarige kinderen en stiefkinderen tot 21 jaar), de kinderen, behuwdekinderen, schoonouders en stiefouders.

2. Sociale uitvaart

Als is gebleken dat er geen nabestaanden zijn of een uitvaart kunnen of willen regelen moet de gemeente deze wettelijke taak op zich nemen. Dit is verplicht uiterlijk op de 6de werkdag na overlijden (art 16 Wlb). Indien een arts geraadpleegd is het mogelijk om deze periode te verlengen (art 17 Wlb).

Cremeren of begraven

Indien er een uitgesproken wens bekend is van een overledene (artikel 18 Wlb) dan is de burgemeester verplicht om bij de keuze begraven of cremeren hier rekening mee te houden. Let wel: het gaat hier om de wens van de overledene en dus niet de wens van de nabestaanden. Deze wens zal dus schriftelijk vastgelegd moeten zijn.
Ook als er sprake is van een religie of een uitgesproken leefwijze dient de burgemeester hier rekening mee te houden.

Indien de identiteit van de overledene niet bekend is moet er altijd begraven worden (art 21.6 Wlb).

Indien bovenstaande situaties niet van toepassing zijn zal de gemeente altijd cremeren, omdat dit voor de gemeente de minste kosten met zich meebrengt.

Uitvaartverzorging

Om de kosten zo laag mogelijk te houden zal de uitvaartverzorging zo sober mogelijk zijn, maar wel respectvol. Bij de uitvaartverzorging komen in ieder geval onderstaande zaken aan bod:

- werkzaamheden uitvaartverzorger
- overbrengen overledene van plaats van overlijden naar plaats van opbaren
- huur "bewaarplaats" / mortuarium in uitvaartcentrum (geen rouwkamer)
- het afleggen en kisten van de overledene (zogenaamde laatste zorg)
- een eenvoudige kist
- verzorgen benodigde formaliteiten
- rouwauto op de dag van de uitvaart
- kosten van forensisch arts
- kosten van een executeur- testamentair (notaris), wanneer het voor de lijkbezorging noodzakelijk is deze opdracht te verstrekken
- Een bloemetje

Bij begraven

De gemeente zorgt met een uitvaartondernemer dat de overledene tot de begrafenis netjes in het mortuarium ligt, inclusief een bloemetje op de kist. In het mortuarium zal er een gelegenheid worden gegeven tot afscheid. Er zal alleen een ter grond stelling plaatsvinden, deze vindt plaats op de begraafplaats Hoogen Heuvel. De gemeente zal zorgen dragen voor het bloemstukje op het graf te leggen op de dag van de begrafenis met een bordje erbij met datum van overlijden. Ook zal de gemeente zorgen dat het graf zelf netjes blijft voor een minimale periode van 10 jaar.

Bij crematie

De gemeente zorgt met een uitvaartondernemer dat de overledene tot de crematie netjes in het mortuarium ligt, inclusief een bloemetje op de kist. In het mortuarium zal er een gelegenheid worden gegeven tot afscheid. Er zal alleen een crematie plaatsvinden in de dichtstbijzijnde crematorium waar plek is. De asbus wordt bij een verzoek hiertoe aan de nabestaanden beschikbaar gesteld. Anders zal het as verstrooid worden op het terrein van Hoogen Heuvel.

3. Nabestaanden

Nabestaanden zijn in de basis verantwoordelijk om de uitvaart te regelen. Soms zijn de nabestaanden niet bekend, soms kunnen of weigeren nabestaanden om een uitvaart te regelen.

Nabestaanden onbekend

Zijn er geen nabestaanden bekend dan zal de gemeente onderzoeken of er nabestaanden zijn. Er moet niet alleen gekeken worden naar partner en kinderen, ook naar broers/zussen van de overledene en soms ook vrienden, die de uitvaart kunnen en willen regelen.

Een van de manieren om nabestaanden te vinden is het binnentreden van de woning. Mochten er geen aanwijzingen voor nabestaanden worden gevonden dan kan de gemeente ook op zoek gaan naar eventuele polissen of nalatenschap waaruit de uitvaart bekostigd kan worden.

Nabestaanden bekend

Indien de nabestaanden bekend zijn zal de gemeente hen uitleggen dat als de gemeente de uitvaart moet regelen omdat zij het niet doen, die familie duurder uit is. De gemeente kan namelijk de kosten verhalen op erfgenamen of kinderen van de overledene. Daarbij mag de gemeente ook de tijd in rekening brengen die zij zelf met het regelen van de uitvaart kwijt was. Dan zijn de nabestaanden duurder uit.

Ook hoeft de gemeente een uitvaart niet direct te regelen. Door een aantal dagen te wachten zou het mogelijk kunnen zijn dat nabestaanden dan alsnog iets ondernemen.

Indien nabestaanden wel bekend zijn maar niet de middelen hebben voor een uitvaart, kunnen ze een beroep doen op de bijzondere bijstand. Mochten ze hiervoor niet in aanmerkingen komen dan is tegenwoordig crowdfunding ook een optie.

4. Personele organisatie

Om nabestaanden te kunnen achterhalen of om te zorgen de kosten voor sociale uitvaarten niet te hoog worden zullen er inspanningen gedaan moeten worden. Dit gebeurt door de afdeling IBOR.

Binnen treden woning

Diegene de gemachtigd is door de burgemeester mag de woning betreden indien dit nodig. Bij het binnentreden van de woning zonder bekend zijn van nabestaanden zal de gemeente ook andere taken vervullen. Bij aanwezigheid van huisdieren zal de gemeente ervoor zorgen dat deze ergens anders worden opgevangen. Voor werkzaamheden als het afsluiten van nutsvoorzieningen, opzeggen van de huur, ontruimen van de woning en dergelijke geeft de gemeente geen opdracht.
Nadat het niet meer nodig is om de woning te betreden worden de sleutels afgegeven aan de notaris, die handelt het verder af. Wanneer de notaris het niet verder wil afhandelen wordt het gemeld bij het Rijksvastgoedbedrijf.

Onbeheerd nalatenschap

De gemeente mag niet verdienen op het regelen van een uitvaart. Mochten er opbrengsten uit het nalatenschap over blijven of een onbeheerd nalatenschap overblijven dan kan dit worden geregeld met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Deze instelling valt onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en heeft sinds 2014 o.a. de taak om onbeheerde nalatenschappen af te wikkelen.

Verhalen op nabestaanden

De gemeente mag volgens artikel 22 Wet op de lijkbezorging die kosten verhalen op de nalatenschap. Als de nalatenschap niet groot genoeg is, mogen de kosten worden verhaald op de bloed- en aanverwanten, krachtens de artikelen 392-396 van Boek I van het Burgerlijk Wetboek tot onderhoud van de overledene verplicht zouden zijn geweest. De kosten kunnen zijn:

- kosten uitvaartonderneming
- kosten graf en begraving / crematie
- kosten uren regelen uitvaart door gemeentelijke ambtenaren
- eventuele andere kosten

Nabestaande(n) worden verzocht binnen 30 dagen te betalen op. Indien er niet of niet tijdig betaald wordt, zal het bedrag oplopen met extra kosten wegens incasso of andere invorderingsmaatregelen. Er mag bij iedere nabestaande het volledige bedrag gevraagd worden. Het onderling verrekenen is dan hun zaak.

Uitvaartpolis

Indien er sprake is van een uitvaartpolis dan moet er eerst contact gelegd worden met de verzekeraar. Samen kan er dan gekeken worden naar de mogelijkheden. Uiteindelijk kunnen de gemaakte kosten, inclusief eigen uren, hier gedeclareerd worden.
Als er geld overblijft, kan/moet dat naar het Rijksvastgoedbedrijf.

5. Financiële consequenties

Sociale uitvaarten kosten de gemeente altijd geld. Maar het is een verplichting die de gemeente Oss moet vervullen. Tot nu toe vallen de aantallen nog mee, gemiddeld 5 tot 10 per jaar. Het budget bij IBOR is € 25.000,- per jaar. Een uitvaart kost € 3.000,- .
Met de groei van het aantal inwoners en de grotere toename van mensen die in armoede leven is de verwachting dat het aantal sociale uitvaarten de komende jaren zal toenemen.

Omdat het gaat om gemeenschapsgeld zal een sociale uitvaart sober zijn. Maar toch ook respectvol. Daarom zal er een gelegenheid zijn voor afscheid en de gemeente zorgen voor een bloementje op de kist.

De afdeling IBOR zal zich inzetten om de gemaakte kosten terug te vorderen. Dit doormiddel van het zoeken naar een uitvaartverzekering, het in rekening brengen bij nabestaanden of het verkopen van goederen.

Ook heeft de afdeling IBOR contacten met de afdeling WIS. Bij WIS kunnen nabestaanden terecht om eventueel in aanmerking te komen voor bijzondere bijstand.

6. Nog te nemen acties

Binnen IBOR regelen dat er minstens twee medewerkers op het gemeentehuis aanspreekpunt zijn voor sociale uitvaarten en zich inzetten om de kosten terug te vorderen waar mogelijk. Twee medewerkers is handig vanwege de complexiteit van de casuïstiek en de bereikbaarheid.

Er moeten twee medewerkers gemachtigd moeten worden door de burgemeester om de woning van een overledene te mogen betreden.

Nb: veel gebruikte bron: https://www.uitvaart.nl/juridisch/overige/uitvaart-door-gemeente-vragen-van-gemeenten .